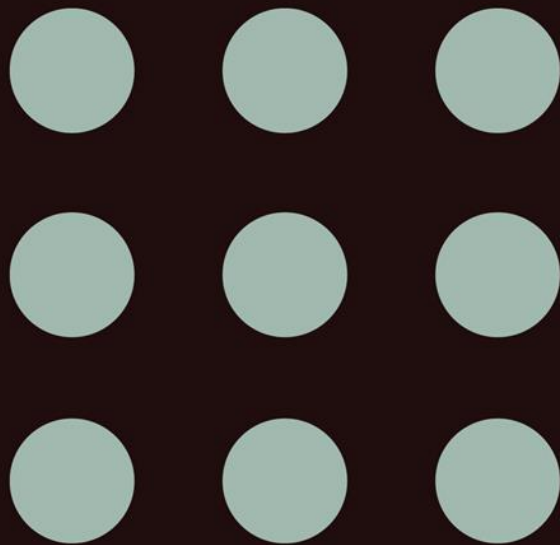

BREKKE ⋮ STRAND

Vibrasjonsproblematikk ved det nye Livsvitenskapsbygget

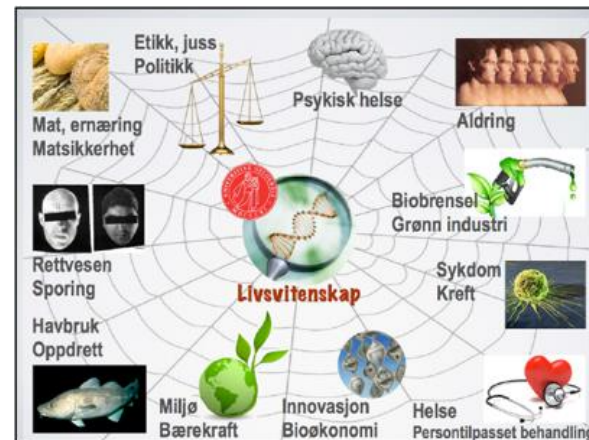
Ståle Ellingsen, Arild Brekke og Kjetil Vedholm

Livsvitenskapsbygget

Hva er livsvitenskap?

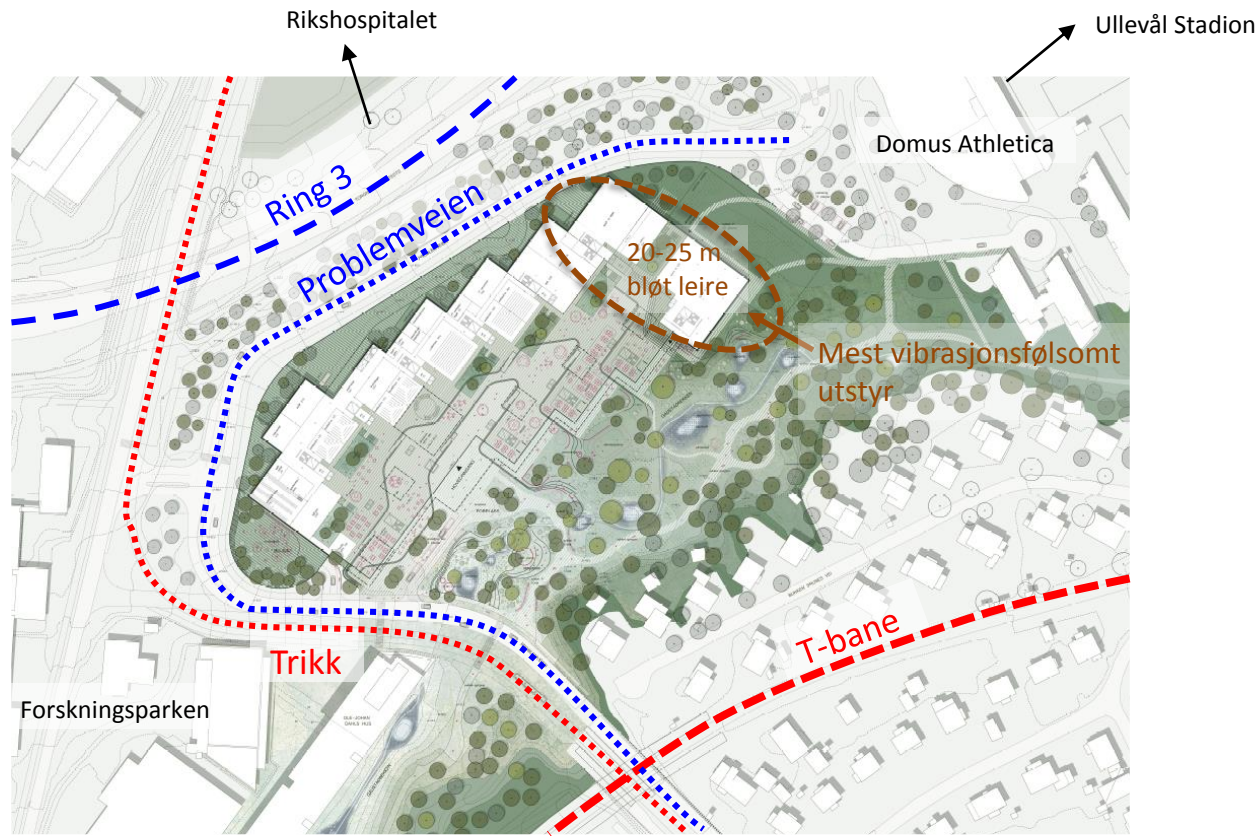
«Livsvitenskapen... ...kombinerer det beste frå fag som medisin og biologi med nye avanserte analysemetodar frå fag som matematikk, kjemi, farmasi, fysikk og informatikk... ...Vi bruker òg samfunnsvitenskaplege og humanistiske fag for å forstå livsvitenskap i eit heilskapleg samfunnsperspektiv.»

<http://www.uio.no/forskning/livsvitenskap/hva-er-livsvitenskap.html>

Statsbygg

Tomten

Vibrasjonsfølsomt utstyr

Tabell 1 Krav til vibrasjoner i byggeprogrammet

Avdeling / utstyr	Krav / kommentarer i byggeprogrammet
Massespektrometri	Vibrasjonsfritt gulv i rom for instrument med magnet
Nanovitenskap og teknologi	Vibrasjonsfritt gulv i halve arealet
Elektronmikroskopi	Vibrasjonsfritt gulv for mikroskop med høy oppløsning (TEM)
Optisk spektroskopi og mikroskopi	Lavt i bygget, nær bærekonstruksjoner, solid fundament
Kjememagnetisk resonansspektroskopi	Ømfindtlig for vibrasjoner
In-vivo-laboratorier	Angitt at det benyttes mikroskopiske metoder, men ikke kommentert vedrørende vibrasjoner

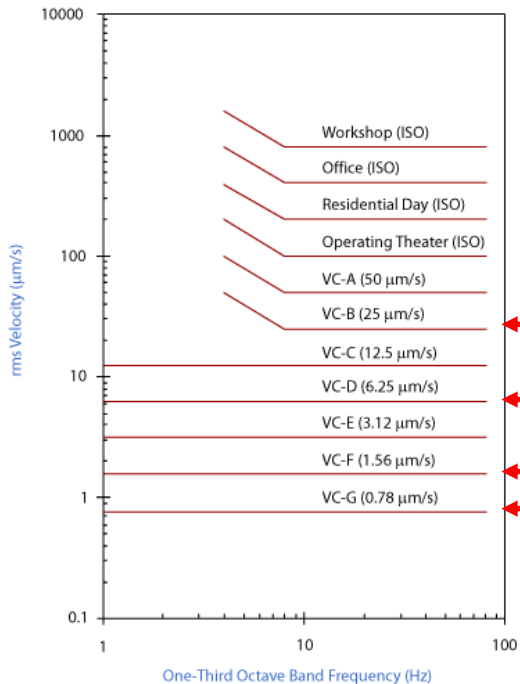
VC-D
VC-D til VC-F
VC-B

Byggeprogram, Livsvitenskapsbygget

Bruksareal	Maks. nivå (1) mikrometer/ sek/rms	Bruksbeskrivelse
Verksted (ISO)	800	Vibrasjoner er tydelige/følbare. Egnert for verksteder eller andre ikke-sensitive områder.
Kontor (ISO)	400	Vibrasjoner er følbare. Egnert for kontorer/ikke-sensitive områder.
Oppholdsrom (ISO)	200	Vibrasjoner er knapt følbare. Egnert for de fleste områder hvor mennesker oppholder seg og sover. Kan antagelig også brukes i rom med PC-utstyr, forsøksutstyr, og mikroskop med lav styrke (20X)
Sovearealer/ikke sensitive labarealer (ISO)	100	Vibrasjoner er ikke følbare. Egnert seg for soveareal hvor det er særs viktig at vibrasjoner ikke forekommer. Egnert for de fleste områder med mikroskop med styrke opp til 100X og annet utstyr som har lav følsomhet for vibrasjoner.
VC-A	50	Kan brukes i områder med optiske mikroskop med styrke opp til 400X, mikrovekter, optiske vekter, projiserende opplysningsanordninger, o.l.
VC-B	25	En egnert standard for optiske mikroskop med styrke opp til 1000X, kontrollutstyr og logografisk utstyr (inkl. stoppers)
VC-C	12.5	En god standard for de aller fleste kontrollutstyr og for det meste av logografisk utstyr.
VC-D	6	Egnert for områder med svært følsomt utstyr: elektronmikroskop (TEM og SEM), og E-bjelke systemer som arbeider rett opp mot kvarspeisestruktur.
VC-E	3	Vanskelig å oppnå i de fleste tilfeller. Antas å måtte oppfylles i de mest sensitive og krevende systemer: long path systemer, laserbaserte systemer, små radioaktive systemer og andre systemer som krever ekstrem dynamisk stabilitet.

Dimensjonering av bygninger utsatt for vibrasjoner, RIF

Vibrasjonsfølsomt utstyr

VC-B, generell lab

VC-D, «vibrasjonsfritt»

VC-F, TEM vertikalt

VC-G, TEM horisontalt

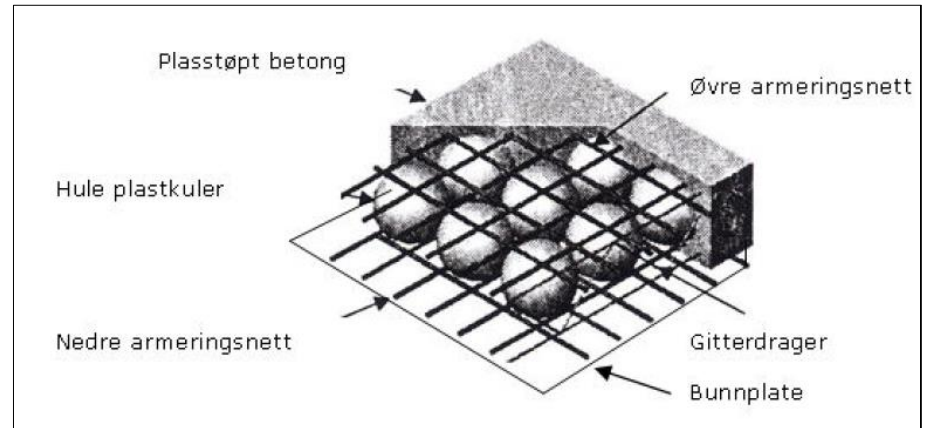
Bruksareal	Maks. nivå (1) mikrometer/sek/rms	Bruksbeskrivelse
Verksted (ISO)	800	Vibrasjoner er tydelig/følbare. Egnert for verksteder eller andre ikke-sensitive områder.
Kontor (ISO)	400	Vibrasjoner er følbare. Egnert for kontorer/ikke-sensitive områder.
Oppholdsrom (ISO)	200	Vibrasjoner er knapt følbare. Egnert for de fleste områder hvor mennesker oppholder seg og sover. Kan antagelig også brukes i rom med PC-utstyr, forsøksutstyr, og mikroskop med lav styrke (20X).
Sovearealer/ikke sensitive labarealer (ISO)	100	Vibrasjoner er ikke følbare. Egnert seg for soveareal hvor det er særs viktig at vibrasjoner ikke forekommer. Egnert for de fleste områder med mikroskop med styrke opp til 100x og annet utstyr som har lav følsomhet for vibrasjoner.
VC-A	50	Kan brukes i områder med optiske mikroskop med styrke opp til 400X, mikrovекter, optiske vektor, projiserende optikk, instrumenter o.l.
VC-B	25	En egnert standard for optiske mikroskop med styrke opp til 1000X, kontrollutstyr og fotografisk utstyr (inkl. stoppers).
VC-C	12.5	En god standard for de aller fleste kontrollutstyr og for det meste av fotografisk utstyr.
VC-D	6	Egnert for områder med svært følsomt utstyr; elektron-mikroskop (TEM og SEM), og E-bjelke systemer som arbeider rett opp mot kvasistatiske prosesser.
VC-E	3	Vanskelig å oppnå i de fleste tilfeller. Antas å måtte oppfylles i de mest sensitive og krevende systemer; long path systemer, laserbaserte systemer, små radioaktive systemer og andre systemer som krever ekstrem dynamisk stabilitet.

Dimensjonering av bygninger utsatt for vibrasjoner, RIF

Konstruksjonen

- VC-F: Spesielle fundamenter i kjeller
- VC-D: Kjelleretasje
- VC-B: Frittbærende dekker, plan 3+4
- Frittbærende dekker:
  - 10,8 m x 10,8 m og 8,4 m x 10,8 m
  - 450 mm BubbleDeck

Veileder for Rådgivende ingeniører, BubbleDeck

Vibrasjonsklasse VC-F

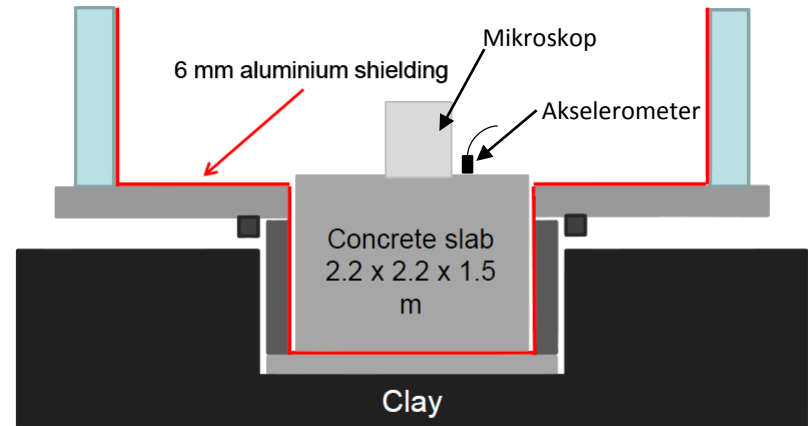

Vibrasjonsmåling – Forskningsparken

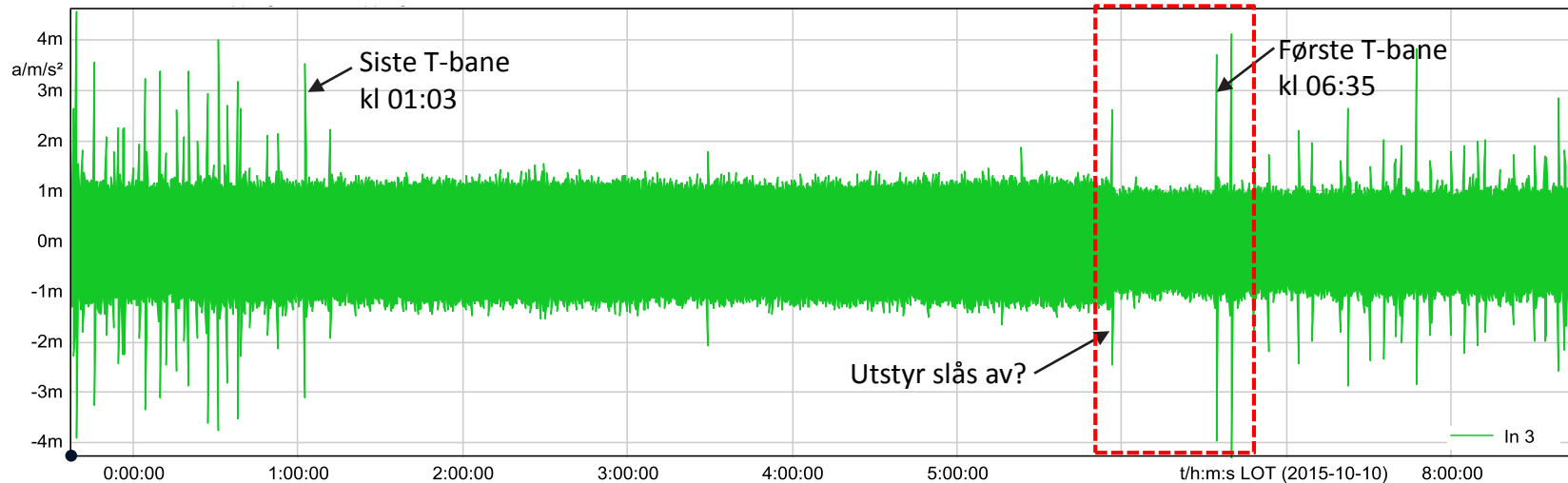
Vibrasjonsmåling – Forskningsparken

- FEI Titan G2, elektronmikroskop
- Oppløsning: 0,08 nm
- Krav på fundament uten utstyr montert:
  - Vertikalt: VC-F
  - Horisontalt: VC-G

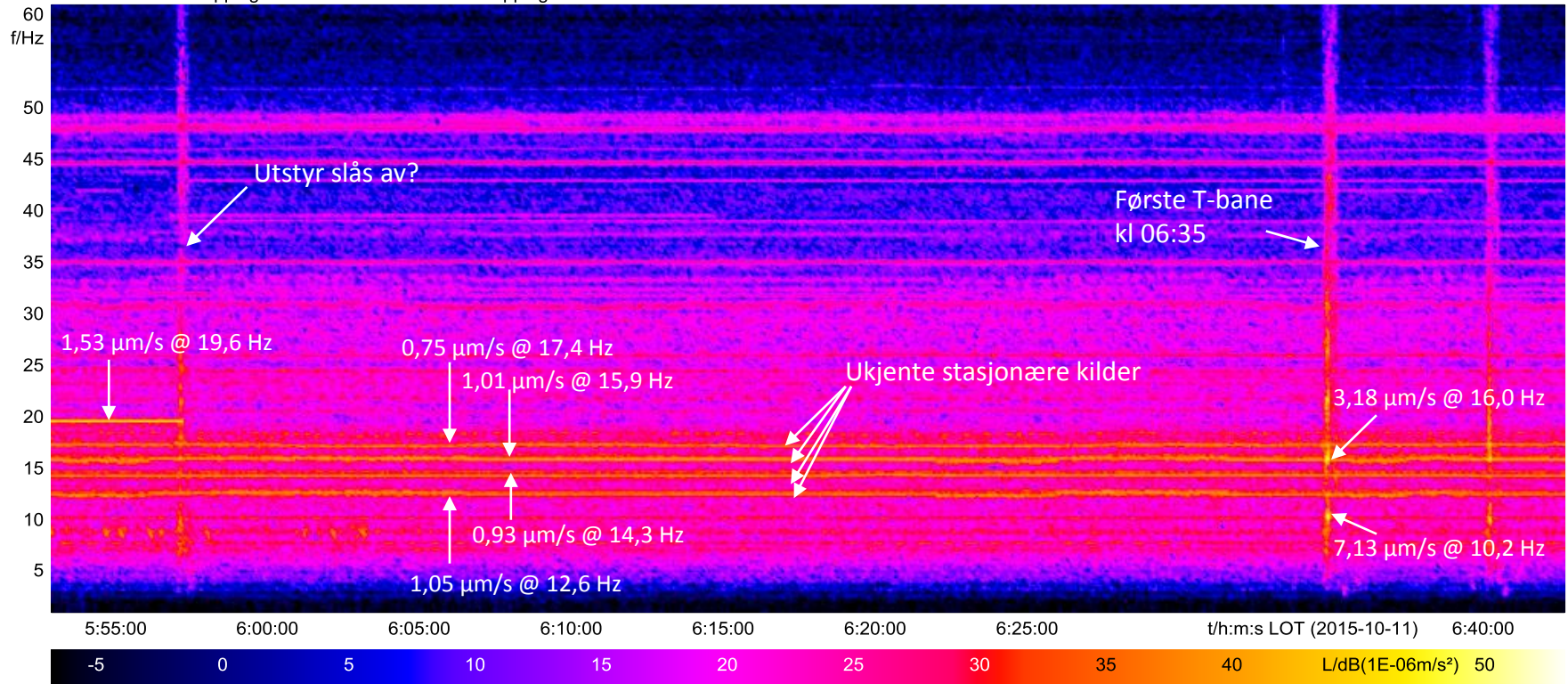

Vibrasjonsmåling – Forskningsparken

- Natt til søndag 11. oktober 2015, på instrumentfundament

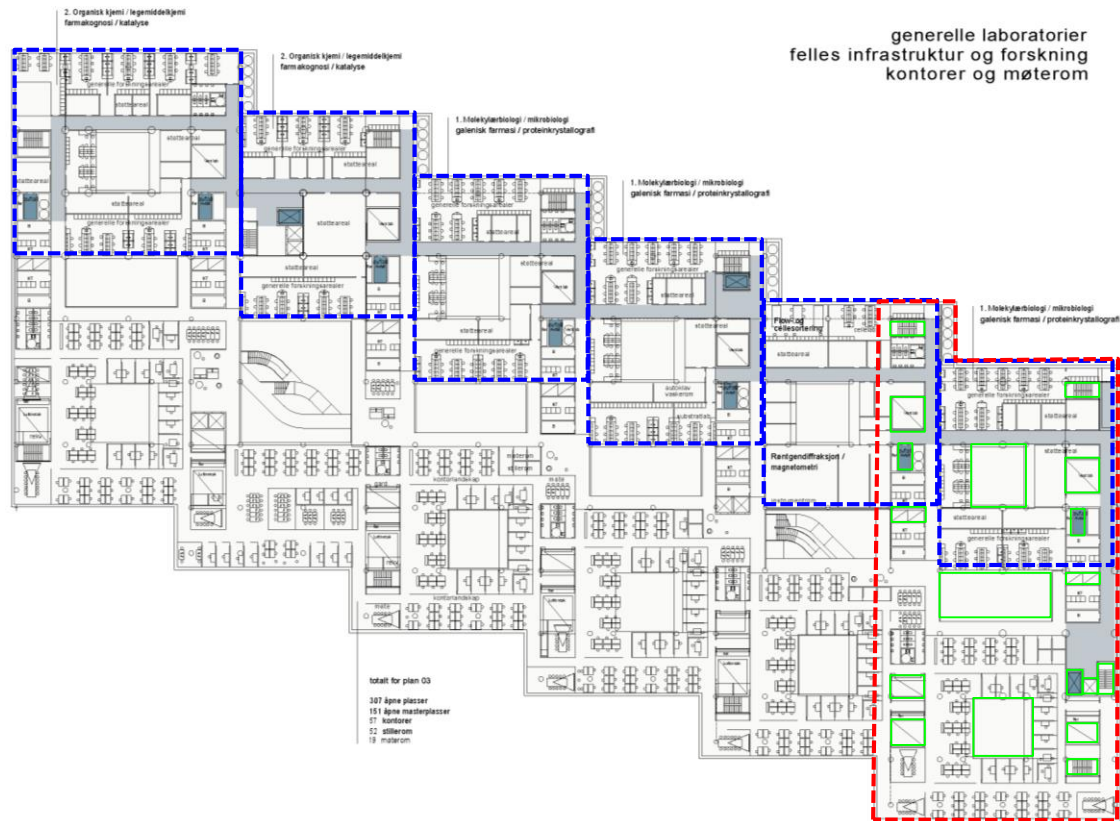
Vibrasjonsmåling – Forskningsparken

Vibrasjonsklasse VC-B

Plan 3

- Generelle laboratorier
- Område beregnet med FEM
- Utsparinger

Eigenfrekvenskrav

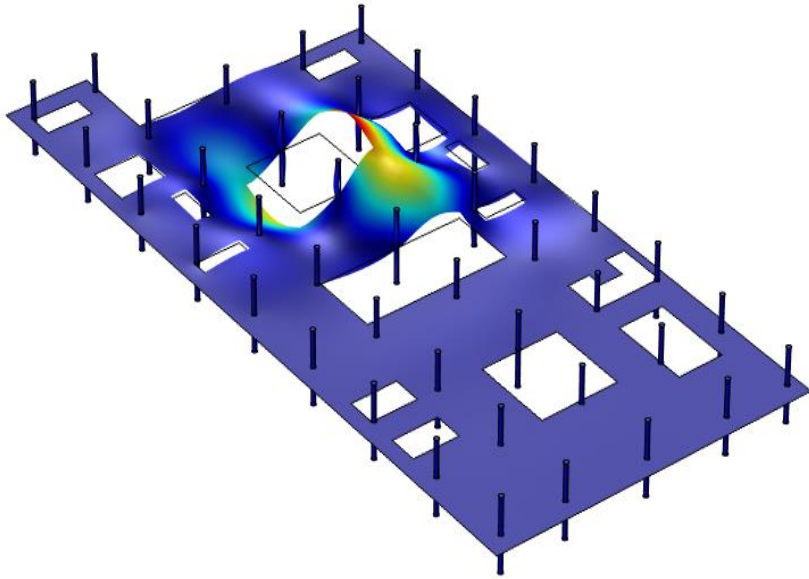
Konstruksjonsdel i type bygning	Laveste egenfrekvens
Bolig	5.5 Hz
Kontorer	4 Hz
Arealer med sport og danseaktiviteter	8 Hz
Laboratorier og verksteder med følsomt utstyr	10 Hz
Publikumstribuner	7.5 Hz
Arealer med stående forsamlinger eller faste seter.	
Konsertarena	9 Hz

Tabell 3– Forenklet metode-frekvenskrav

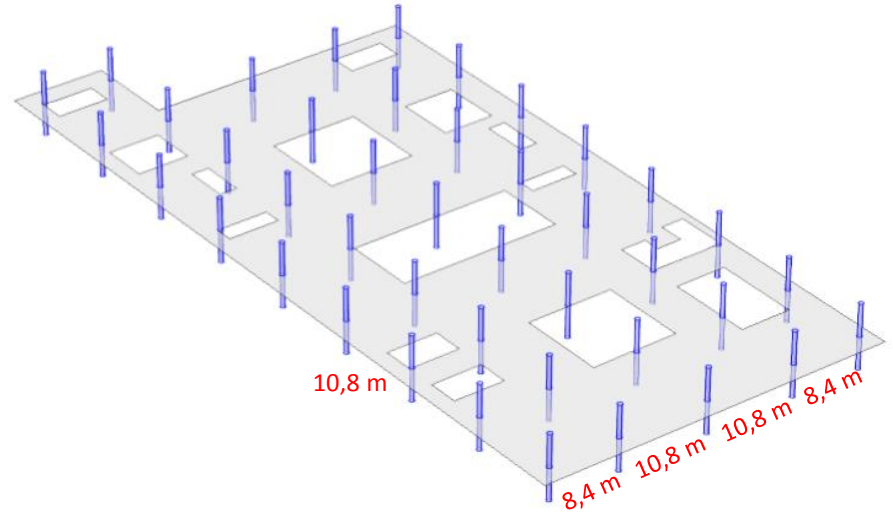
Dimensjonering av bygninger utsatt for vibrasjoner, RIF

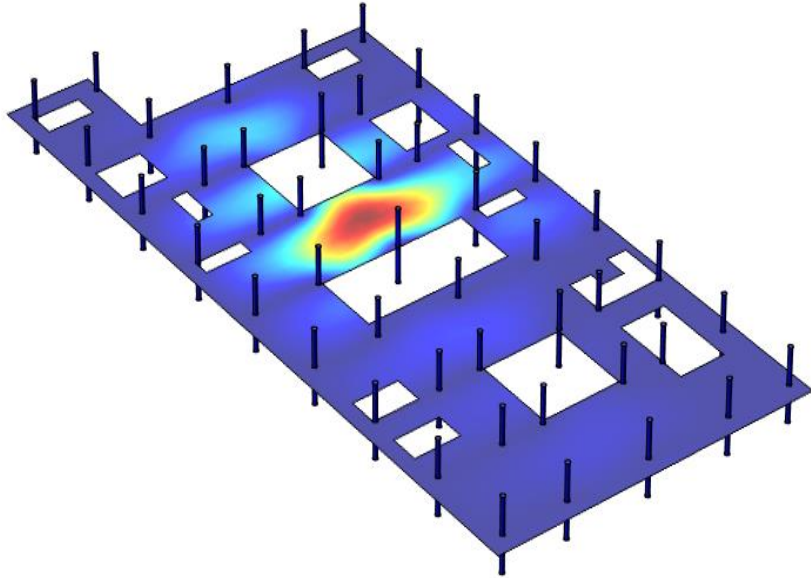
Eigenfrekvenser – skisseprosjekt

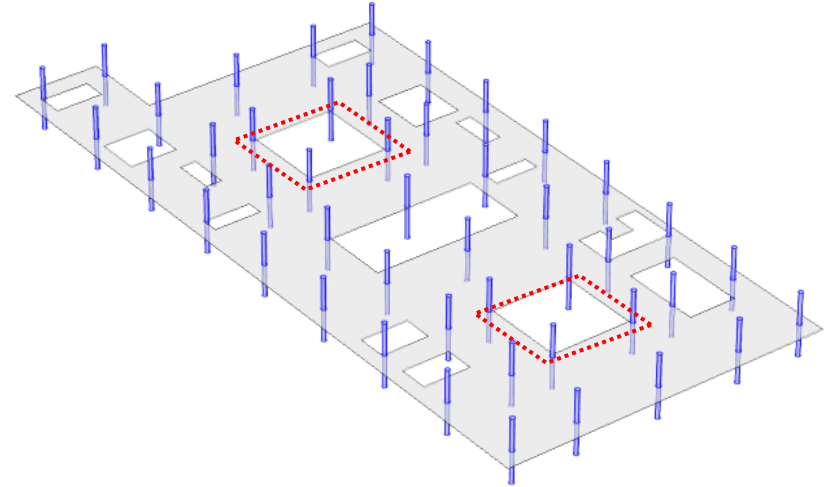
$f_1 = 8,5 \text{ Hz}$

Eigenfrekvenser – flyttet søyler i lysgård

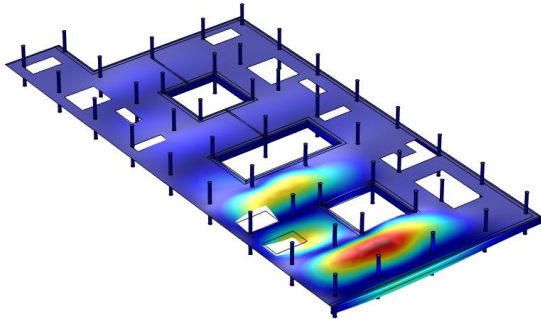

$f_1 = 8,7 \text{ Hz}$

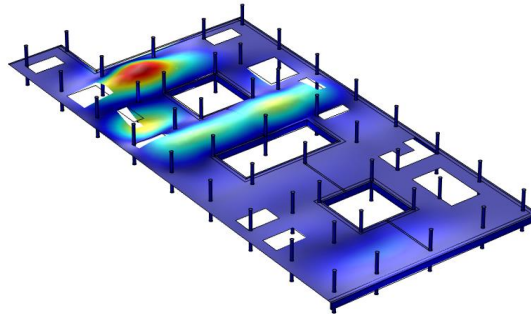

Eigenfrekvenser – bjelker

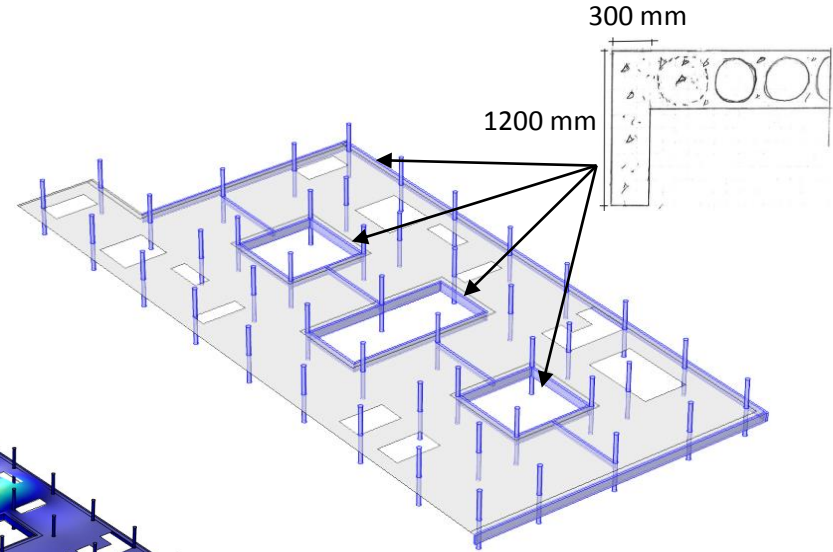
- Bjelker i felt, langs rand og ved lysgårder

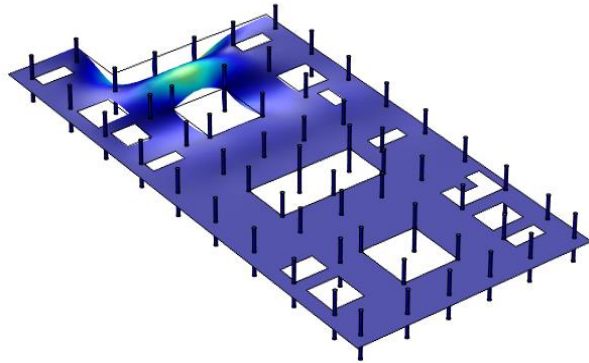
$f_1 = 10,2 \text{ Hz}$

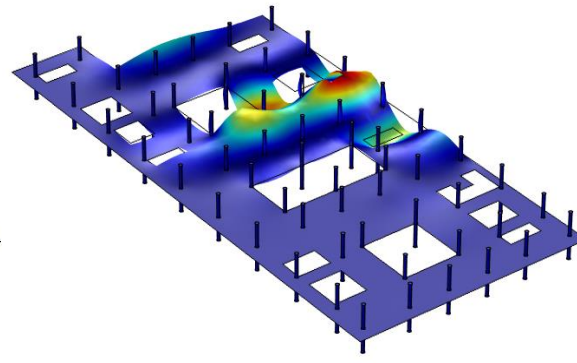
$f_2 = 10,3 \text{ Hz}$

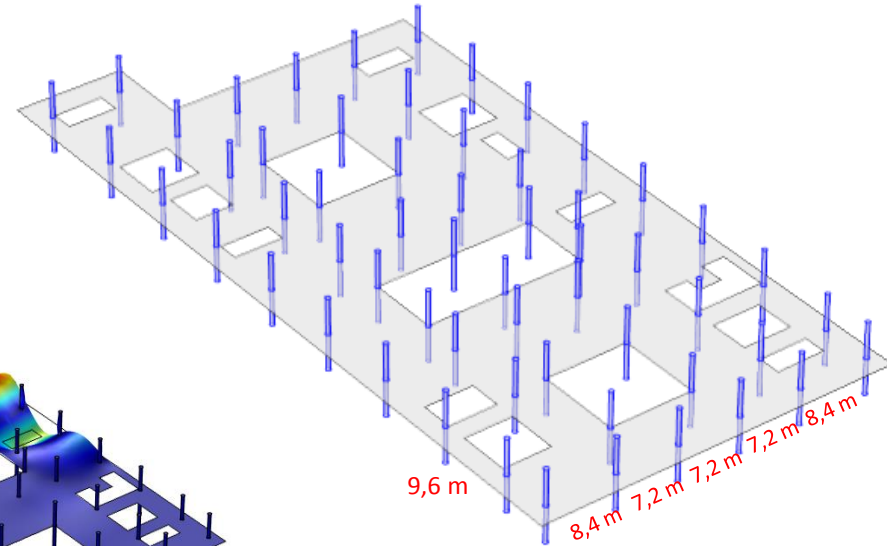
Eigenfrekvenser – tettere søyler

$f_1 = 10,2 \text{ Hz}$

$f_3 = 11,7 \text{ Hz}$

Respons ved gange

- Ganglast:

- $$a = \frac{\mu_{e,m} \mu_{r,m} F}{2\zeta_m m} \left[m/s^2 \right]$$

- $$F(t) = Q \sum_n \alpha_n \sin(\omega t + \phi_n)$$

$\mu_{e,m}$ [-] Formfaktor, eksitasjonspunkt

$\mu_{r,m}$ [-] Formfaktor, mottakerpunkt

ζ_m [-] Tapsfaktor ($2\zeta = \eta$)

m [kg] Modal masse

Q [N] Stasjonær last (kroppsvekt)

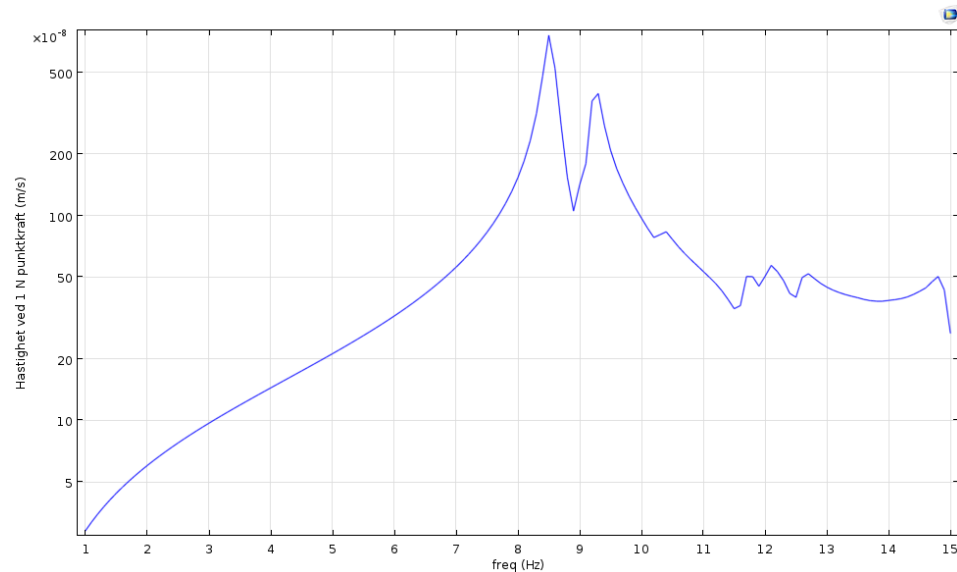
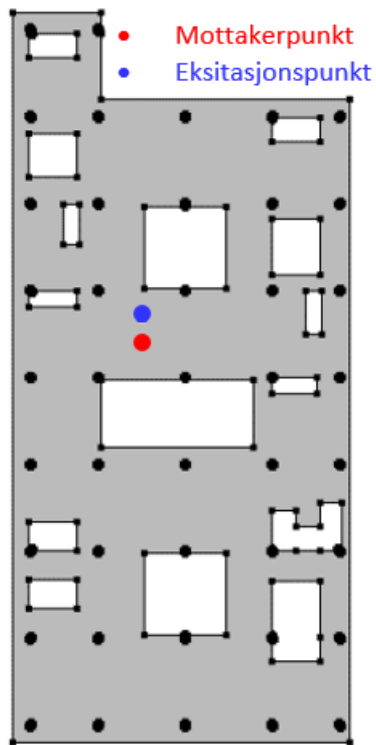
Gangfrekvenser

Frekvensnummer, n	1	2	3
Frekvens	1,7-2,3 Hz	3,4-4,6 Hz	5,1-6,9 Hz

Lastfaktor, α_n

Frekvensnummer, n	1	2	3
ISO 10137:2007	0,37(f-1,0)	0,1	0,06

Respons ved gange – skisseprosjekt

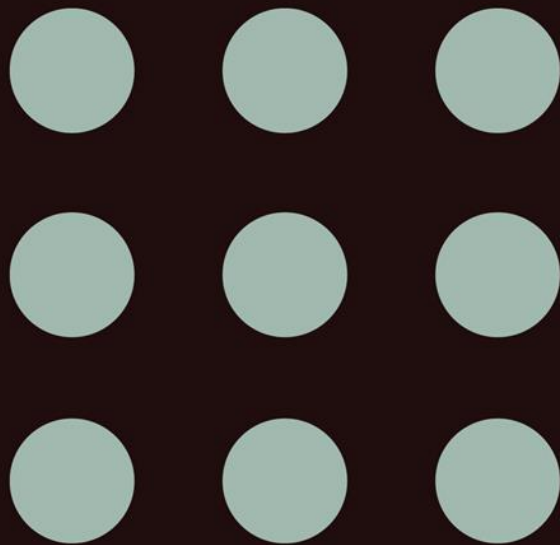

	2 Hz	4 Hz	6 Hz
Overføringsmobilitet [$\mu\text{m}/\text{Ns}$]	0,06	0,14	0,32
Ganglast [N]	290	78	47
Vibrasjonshastighet [$\mu\text{m}/\text{s}$]	18	11	15
VC-B [$\mu\text{m}/\text{s}$]	-	50	37

Oppsummering

- Tomten
  - Utfordrende plassering av svært vibrasjonsfølsomt utstyr
- Kjeller
  - Strengt vibrasjonskrav
- Måling, Forskningsparken
  - Må ha kontroll på teknisk utstyr
  - Utstyret kan selv være kilde til vibrasjoner
- Dekker
  - $f_1 \geq 10$ Hz strengt krav
    - Kan oppfylles med avstivende bjelker i felt og langs dekkeforkanter
    - Kan oppfylles med tettere søyler
    - Oppfyller VC-B ved gange med $f_1 = 8,5$ Hz

BREKKE ∷ STRAND

COMSOL

- Dekke: isotropt med $E_{BD} = 0,9E_{massiv}$
  - $h_{BD} = 0,9h_{massiv}$
- Dekke og søyler monolittisk koblet
- Søyleender fast innspent
- Dekke avgrenset med fritt opplegg
- Dekke fast innspent ved støpt sjakter

	BD450	Betong	
E [GPa]	32	32	Elastisitetsmodul
m'' [kg/m ²]	730	-	Flatemasse
ρ [kg/m ³]	-	2300	Densitet
ν [-]	0,2	0,2	Tverrkontraksjonstall
η [-]	0,02	0,02	Intern tapsfaktor

